

مدیریت استراتژیک در اسلام

نویسنده: استراتژی حکومت علوی از منظر نهج البلاغه

نویسنده: حسین سالاری

۱۳۹۶

نشان سند و کتابخانه مجلس شورای اسلامی

سرشناسه: سالاری، حسین، ۱۳۵۲ -

عنوان و نام پدیدآور: مدیریت استراتژیک در اسلام: تدوین استراتژی حکومت علوی از منظر نهج البلاغه / نویسنده حسین سالاری

مشخصات نشر: تهران: بنیاد نهج البلاغه، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۳۳۶ص.؛ جدول: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.

فروست: سلسله انتشارات بنیاد نهج البلاغه؛ ۱۸۰.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۰۷۶-۶۰-۸

وضعیت فهرست‌ریسی: قیفا

موضوع: علمی-بی‌طرف، (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق. نهج البلاغه - مدیریت

موضوع: برنامه‌ریزی راهبردی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۴ س ۴ R۲۳۸

رده‌بندی دیویی: ۱۷۹/۹۵۱۵

شماره کتابشناسی ملی: ۱۸۰

مدیریت استراتژیک در اسلام

تدوین استراتژی حکومت علوی از منظر نهج البلاغه

ناشر: انتشارات بنیاد نهج البلاغه

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۰۷۶-۶۰-۸

نویسنده: حسین سالاری

طراح و صفحه‌آرا: سعیده افشین افشار

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

آدرس: تهران، میدان قدس، خیابان دکتر شریعتی، کوچه شهید بهمن محمودی، کوچه اسکویی، پلاک ۳

تلفن: ۸۸۹۰۵۶۷۰ - ۲۳۷۱۰۴۷۹

نشانی اینترنتی: www.Nahjpub.ir

تمامی حقوق مادی و معنوی این اثر برای ناشر محفوظ است

پیش گفتار

پژوهش حاضر، در راستای گفتمان دینی کردن علوم و ضرورت بومی سازی مدیریت بر بنای تفکک اسلامی شکل گرفته و از آن جا که بسیاری تلفیق دو عنصر دینی و مدرن را دشوار و قابل جمع نمی دانند و تعالیم اسلام را محدود به گذشته و محصور به مسائل فقهی قلمداد می نمایند؛ به منظور اثبات این که متون دینی ظرفیت و قابلیت ترمیم و اصلاح علوم روز را داشته و بسیاری از رویدادها و مسائل مبتلابه را می توان در قالب علوم دینی بررسی کرد و همچنین با هدف شناسایی فرآیند تدوین استراتژی در اسلام از منظر نهج البلاغه طراحی و طی آن با تعیین بیانیه مأموریت حکومت علوی (ع) اهداف بلندمدت مشخص و پس از بررسی عوامل خارجی (فرصت ها و تهدیدها) عوامل داخلی (قوت ها و ضعف ها)، استراتژی های ممکن و مؤثر، تدوین، ارزیابی و انتخاب شد.

در این تحقیق، ابتدا با روش اسنادی و کتابخانه ای، منابع و مراجع و تمامی جنبه های مطالعه های مربوط به مدیریت استراتژیک و مباحث مدیریت نهج البلاغه و نیز تحلیل ثانویه مطالعه ها و تحقیق های مشابه بررسی و سپس با روش میدانی و از طریق مصاحبه های تخصصی با افرادی که به مباحث نهج البلاغه و مدیریت استراتژیک اشراف دارند، متغیرهای استخراج شده از نهج البلاغه، در

قالب پرسش‌نامه وزن‌دهی، رتبه‌بندی و نمره‌گذاری شد. به منظور گردآوری داده‌ها نیز موضوع از طریق تکنیک تحلیل محتوا، مقوله‌بندی، کدگذاری و مورد تجزیه و تحلیل کیفی و کمی قرار گرفت. جامعه آماری و نمونه‌های آن نیز کارشناسان و خبرگان حوزوی و دانشگاهی هستند که از مراکز، دفاتر، نهادها، مؤسسه‌ها، پژوهشگاه‌ها و دانشگاه‌های استان‌های قم، تهران و مازندران انتخاب شدند. تمامی نمونه‌ها به صورت تخصصی و کاربردی در زمینه نهج البلاغه با مدیران اسلامی و استراتژیک مطالعه نموده و در این زمینه فعالیت یا تحقیق انجام داده‌اند. برای انجام این تحقیق، به ۴۰ نفر در ۲۳ مرکز مراجعه و ۲۵ نفر از آن‌ها، پس از صحت‌سنجی، پرسش‌نامه را تکمیل کردند.

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات پرسش‌نامه نیز از دو روش کیفی و کمی استفاده شد. همچنین با استفاده از روش‌های آماری ویژه‌ی مرحله نخست مدیریت استراتژیک (تدوین استراتژم) شامل تجزیه و تحلیل IE، SWOT و QSPM، متغیرها ارزیابی، موقعیت استراتژیک تعیین، استراتژی‌های مؤثر و قابل اجرا انتخاب، جذابیت نسبی آن‌ها مشخص و استراتژی‌های منتخب اولویت‌بندی شدند و نتیجه آن که با ارائه نه استراتژی ممکن و کاربردی، موقعیت و جایگاه استراتژیک حکومت علوی (ع) با میانگین اوزان عوامل داخلی ۲/۵۲ و میانگین اوزان عوامل داخلی ۲/۹۱، حدوداً میل به جایگاه نه‌جایگاه (SO) و در مرز جایگاه رقابتی (ST) واقع است که با بررسی استراتژی‌های متناسب با دو موقعیت و انتخاب و اولویت‌بندی استراتژی‌های ممکن و مؤثر، به ترتیب استراتژی‌های سبک زندگی دینی، تحمل و مدارا، یکپارچگی و انسجام، توسعه هماهنگ و اتحاد استراتژیک استخراج و پیشنهاد می‌شود.

امید آن دارم که اثر این کمترین، رضای حضرت حق تعالی و عنایت مولای متقیان، حضرت علی (ع) را در پی داشته و زمینه‌ای هرچند اندک برای مطالعات استراتژیک حکومت آن امام همام باشد. همچنین بر خود واجب می‌دانم که از همه علما، استادان، بزرگان و عزیزانی که به‌نحوی با قبول زحمت و ارائه مشاوره، راهنمایی، مصاحبه و تکمیل پرسش‌نامه و نیز در تهیه و تدوین این تحقیق، نقش ارزنده‌ای داشتند به خصوص بزرگواران ذیل، بسیار قدرشناسی و پاس‌گزاری کنم:

* استاد متفکر، بناب آقای دکتر محمد منصورنژاد؛ او که همواره راهنمای انسانی، عقاید و شریعت بوده و نگارش این اثر بدون انگیزه و مشاوره عالمانه ایشان مایه نارسایی بود.

* استاد ارجمند، جناب آقای دکتر میرزاحسن حسینی که افتخار راهنمایی تحقیق را عنایت فرموده، پژوهش حاضر، مرهون بذل محبت و حمایت شایسته آن جناب است.

* مدیرعامل و مالک عالی‌قدر گروه شرکت‌های تدنگ، جناب آقای حاج ناصر علیپور که با معاضدت مستمر، این جانب را بواسطه لطف و مراعهم خود قرار داده‌اند.

* همسر گرامی و فرزندانم که با صبوری و تحمل کاستی‌های این مدت تحصیل و تدوین پایان‌نامه، همواره یار و همراهم بوده‌اند.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات	۸
مقدمه	۸
تعریف مسئله	۸
اهمیت و ضرورت تحقیق	۸
سؤال‌ها و فرضیه‌های تحقیق	۸
اهداف تحقیق	۸
کاربرد نتایج تحقیق	۸
روش انجام تحقیق	۸
روش و ابزار گردآوری اطلاعات	۸
جامعه آماری و تعداد نمونه‌ها	۸
روش تجزیه و تحلیل اطلاعات	۸
تعریف مفاهیم کلیدی	۸
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه	۸
مقدمه	۸
الف) پیشینه تحقیق	۸
ب) مبانی نظری تحقیق	۸
۱. تعریف مدیریت استراتژیک	۸
۲. مراحل مدیریت استراتژیک	۸
۳. الگوی مدیریت استراتژیک	۸

۴. چارچوب جامع تدوین استراتژی.....	
تدوین استراتژی حکومت علوی (ع) از منظر نهج البلاغه.....	
الف) مأموریت سازمان.....	
اجزای بیانی مأموریت در نهج البلاغه.....	
ب) اهداف بلندمدت.....	
۱. برقراری امنیت و آسایش.....	
۲. ایجاد آذانه و تأمین رفاه عمومی.....	
۳. ایجاد ادوات.....	
۴. تحقق عدالت.....	
۵. اقامه حق و دمر باطل.....	
ج) بررسی عوامل خارج.....	
ج-۱. فرصت‌ها.....	
۱. وحدت اسلامی.....	
۲. مقبولیت عمومی.....	
۳. حمایت از کارگزاران اقتصادی.....	
۴. رضایت مردمی.....	
۵. عبرت از تاریخ و گذشتگان.....	
۶. آزادی سیاسی و اقتصادی.....	
۷. مشورت با اندیشمندان.....	
۸. امر به معروف و نهی از منکر.....	
ج-۲. تهدیدها.....	
۱. دشمنان خارجی (غیراسلامی).....	
۲. قاسطین (معاویه و یاران او).....	
۳. مارقین (اصحاب خوارج).....	
۴. ناکثین (اصحاب جمل).....	

۵. اصحاب نافرمان.....
۶. جهالت جاهلان.....
۷. امتیازخواهان.....
۸. شکاف طبقاتی.....
- (د) بررسی عوامل داخلی.....
- ۱-۱. قوت‌ها.....
۱. آمادگی نظامی.....
۲. آشنایی با اطلاعاتی.....
۳. برنامه بودجه.....
۴. فرمان و سرزنش.....
۵. کنترل و نظارت.....
۶. تشویق و تنبیه.....
۷. رسیدگی به محرومان.....
۸. اعتدال و میانه‌روی.....
۹. دوری از تشریفات.....
- د-۲. ضعف‌ها.....
۱. کارگزاران خائن.....
۲. مدیران ناکارآمد.....
۳. لشکریان نافرمان.....
۴. مسئولان رفاه‌طلب.....
۵. فرمانداران مستبد.....

فصل سوم: روش‌شناسی تحقیق

مقدمه.....

نوع تحقیق.....

روش تحقیق	۱-۱
قلمرو موضوعی و زمانی تحقیق	۱-۲
روش و ابزار گردآوری اطلاعات	۱-۳
جامعه آماری	۱-۴
نمونه آماری	۱-۵
روایی ابزار جمع‌آوری داده‌ها	۱-۶
تجزیه و تحلیل اطلاعات	۱-۷
۱. مرحله شروع	۱-۸
۲. مرحله ورودی	۱-۹
۱-۲. ماتریس ارزیابی عوامل خارجی	۱-۱۰
۲-۲. ماتریس ارزیابی عوامل داخلی	۱-۱۱
۳. ماتریس مقایسه (تطبیق)	۱-۱۲
۱-۳. تجزیه و تحلیل سوات (SWOT)	۱-۱۳
۲-۳. تجزیه و تحلیل داخلی و خارجی (IE)	۱-۱۴
۴. مرحله تصمیم‌گیری	۱-۱۵
۱-۴. ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی (Qspim)	۱-۱۶

فصل چهارم: یافته‌های تحقیق	۲-۱
مقدمه	۲-۲
الف) داده‌های توصیفی	۲-۳
ب) تدوین استراتژی حکومت علوی (ع)	۲-۴
۱. مرحله شروع	۲-۵
۱-۱. بیانیه مأموریت حکومت علوی (ع)	۲-۶
۲. مرحله ورودی	۲-۷
۳. مرحله مقایسه	۲-۸

۴. مرحله تصمیم‌گیری.....

فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادها.....

مقدمه.....

الف) نتیجه‌گیری.....

ب) پیشنهادها.....

ج) محدودیت‌ها.....

منابع.....

فهرست جداول

جدول ۱-۱. مؤلفه و ابعاد براساس چه چیزی.....

جدول ۲-۲. مؤلفه و ابعاد اساس چه کسی.....

جدول ۳-۲. مؤلفه و ابعاد برای اس کجا.....

جدول ۴-۲. مؤلفه و ابعاد براساس چرا.....

جدول ۵-۲. مؤلفه و ابعاد براساس چگونه.....

جدول ۱-۳. اهداف حکومت علوی (علیه‌السلام).....

جدول ۲-۳. فرصت‌های حکومت علوی (علیه‌السلام).....

جدول ۳-۳. تهدیدهای حکومت علوی (علیه‌السلام).....

جدول ۴-۳. قوت‌های حکومت علوی (علیه‌السلام).....

جدول ۵-۳. ضعف‌های حکومت علوی (علیه‌السلام).....

جدول ۶-۳. مراکز، مؤسسات، نهادها و دانشگاه‌های مراجعه‌شده برای مصاحبه

و تکمیل پرسش‌نامه.....

جدول ۱-۴. توزیع فراوانی برحسب جنسیت پاسخ‌دهندگان.....

جدول ۲-۴. توزیع فراوانی برحسب تحصیلات پاسخ‌دهندگان.....

جدول ۳-۴. توزیع فراوانی برحسب سن پاسخ‌دهندگان.....

جدول ۴-۴. توزیع فراوانی برحسب سابقه فعالیت پاسخ‌دهندگان.....
جدول ۴-۵. ماتریس ارزیابی عوامل خارجی برحسب ضریب اهمیت نسبی.....
جدول ۴-۶. ماتریس ارزیابی عوامل خارجی برحسب رتبه.....
جدول ۴-۷. ماتریس ارزیابی عوامل خارجی برحسب نمره.....
جدول ۴-۸. ماتریس ارزیابی عوامل داخلی برحسب ضریب اهمیت نسبی.....
جدول ۴-۹. ماتریس ارزیابی عوامل داخلی برحسب رتبه.....
جدول ۴-۱۰. ماتریس ارزیابی عوامل داخلی برحسب نمره.....
جدول ۴-۱۱. ماتریس سوات (swot).....
جدول ۴-۱۲. ماتریس داخلی و خارجی (IE).....
جدول ۴-۱۳. تراتژی‌های چارچوب سوات.....
جدول ۴-۱۴. ماتریس ارزش استراتژیک کمی (Qspm).....
جدول ۴-۱۵. اولویت‌بندی استراتژی‌ها.....

فهرست نمودارها

نمودار ۱-۲. الگوی جامع مدیریت استراتژیک.....
نمودار ۲-۲. چارچوب جامع تدوین استراتژی.....
نمودار ۱-۵. اجزا و ابعاد بیانیه مأموریت.....
نمودار ۲-۵. مدل اصلاحی مدیریت استراتژیک.....
نمودار ۳-۵. رابطه مقبولیت، رضایت و حدت.....
نمودار ۴-۵. ابعاد استراتژی‌های منتخب.....
نمودار ۵-۵. الگوی پیشنهادی تدوین استراتژی در اسلام.....